

ÇALGI ÇALIŞMA ALIŞKANLIKLARI

Ramazan AKKUŞ

Doç Ramazan AKKUŞ KOÜ. Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesi

ÖZET

Çalgı eğitimi, çalgı yoluyla bireylerin ve onların oluşturdukları toplulukların devimsel, bilişsel ve duygusal davranışlarında, kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak içtenlikle değişiklikler oluşturma ya da bu nitelikteki yeni davranışları kazandırma sürecidir.

Çalgı eğitiminin önemli bir bölümünü çalgı öğretmenin denetimi dışındaki bireysel çalgı çalışmaları oluşturmaktadır. Çalgı eğitimindeki başarı, öğretmensiz yapılan çalgı çalışmaları sırasında kazanılan çalışma alışkanlıklarının çalgı eğitimine yapacağı olumlu katkılara bağlıdır. Bu nedenle bireysel çalgı çalışma alışkanlıklarının gözden geçirilmesinde yarar vardır.

Bu çalışmada bireysel çalgı çalışma alışkanlıkları, çalışma yöntem ve teknikleri incelenmiştir.

ABSTRACT

Instrument education, is a forming willing differences or getting new behaviours in progress process which individuals by the help of the instruments and the societies which they formed, with performing, consciously and emotional behaviours and with their own lives.

Individual instrument studies which are out of the instrument teacher's control forms the important part: the instrument education. Success in instrument education is related with the study behaviour which are bad during the instrument studies with teachers and positive attitudes to the education of instrument.

Because of this examining the individual instrument study behaviours will be beneficial. In this study, individual instrument study behaviours, study method and techniques were examined.

GİRİŞ

Çalgı eğitimi, "çalgı yoluyla bireylerin ve onların oluşturdukları toplulukların devimsel, bilişsel ve duygusal davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişiklikler oluşturma ya da bu nitelikteki yeni davranışları kazandırma sürecidir"

Çalgı öğretimi ise davranış haline getirilecek bilgi becerilerin bir kişiden (Öğretmenden) diğerine (öğrenciye) iletilmesi ve edinilmiş olan bilgi beceriler ile kazandırılacak yeni bilgi-becerilerin bağlantısını kurabilme sanatıdır.

Çalgı öğretiminde teorik açıklamalara paralel olarak pratik uygulamalara da yer verilmekte ve bu derslerin büyük bir bölümü, pratik uygulamalara ayrılmaktadır. Bu nedenle çalgı dersi öğretmenleri, insan vücudundaki kasların eklemelerinin, sinirlerinin işleyiş biçimini, doğal hareketlerini bilmek zorundadır.

Bir müzik motifinde veya cümlesindeki sesleri seslendirebilmek için yapılması gereken belirli hareketler vardır. Bu hareketler, insanın fizyolojik yapısını zorlayabilir. Özellikle zamansız verilecek bir ödev, bu zorlanmaları daha da artırabilir ve çeşitli fizyolojik rahatsızlıklara neden olabilir. Yapılacak hareketlerin fizyolojik rahatsızlıklara neden olmayacak şekilde düzenlenebilmesi amacıyla müzik okullarında, insan anatomisi ile ilgili derslerin okutulmasında yarar vardır.

Birden fazla öğrenciyle yapılan çalgı dersi örnekleri bulunmakla birlikte genel olarak çalgı dersi deyiminden "bireysel çalgı dersi" anlaşılmaktadır.

Çalgı öğretiminden başarılı sonuçlar alabilmek için öğrencinin zihinsel, duyuşsal ve fizyolojik kapasitesinin bilinmesi, teknik ve estetik açıdan gelişme seyrinin izlenmesi, yapılacak eleştirilerle hatalı davranışların öğrenci tarafından sezilip düzeltilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Bireysel çalgı dersinde öğrenci, bir önceki çalgı dersinde öğretmeninden aldığı ödevini seslendirir. Öğretmen, bu seslendirmeyi izler, varsa hataları düzeltir ve bir sonraki derse ilişkin ödevlerin teorik yönlerini açıklar, çalgısıyla seslendirerek gösterir

Çalgı dersleri dışında kalan süre içinde öğrenci, öğretmensiz olarak çalışmak zorundadır ve öğretmensiz yapılan çalgı çalışmalarının, çalgı öğretiminde önemli bir yeri vardır. Öğretmensiz yapılan çalgı çalışmalarının etkili ve verimli olabilmesi için öğretmen, öğrencinin çalgı çalışma alışkanlıklarını bilmesi ve öğrencisini bu yönde yönlendirmesi gerekir.

Çalgı Çalışma Alışkanlıkları ve Çalışma Teknikleri

Alışkanlık, " Düzenli ve sürekli olarak kendini gösteren öğrenilerek edinilmiş yalın davranışlar", " İç ve dış etkilerle eylem ve davranışların yinelenmesi, hep aynı biçimde gerçekleşmesi sonucu beliren, koşullanmış davranış ya da tepki biçimleri. Alışkanlıkların toplamı, insanın bir tür "ikinci doğasını " oluşturur. Alışkanlık, bir yalınlaştırma olduğu, özel bir dikkat çabasını gereksiz kıldığı için düşünsel yükü azaltır; ancak düşünce ve davranışlarda bir katılaşma yarattığından bunların gelişimini engelleyici etkisi de vardır."

Bu tanımlardan, alışkanlığın, sürekli ve düzenli yapılan, koşullanmayı içeren, düşünmeyi azaltıcı yönde etkisinin ve öğrenme sonucu oluşan hareketler olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

Bireysel çalgı çalışmalarında da belli bir becerinin kazanılması için uzun süren tekrarlar gerekmektedir. Başlangıç düzeyindeki bireysel çalgı çalışmaları sırasında öğrenci, sekiz ölçülük küçük bir parçada ritmik akışı sağlayabilmek, seslendirilmesinde güçlük çektiği pasajları yapabilmek, doğru ve temiz ses elde edebilmek için mantıklı ve kişiselliğine uygun bir egzersiz yapma alışkanlığı kazanmak durumundadır.

Bireysel çalgı çalışması ve çalgı derslerinde başlangıç düzeyindeki bir öğrenci, **problem çözme** ve **prova yapmaya** yönelik çalışmalar arasındaki farkı kavramaya başlar. Problem çözme çalışmalarına, daha çok bireysel çalgı çalışmaları sırasında yer verilir ve bireysel çalgı derslerinin hazırlık aşamasını oluşturur.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, gelecek derse ilişkin ödevlerini hazırlarken takıldıkları her serden başa dönme eğilimi göstermektedirler ve alışkanlık haline dönüşmesi durumunda bu eğilimin, gelişmeyi engelleyici yönde bir etkisinin olabileceğini söyleyebiliriz.

Çalgı öğretmeni, öğrencinin egzersiz çalışmalarında belli bir plana göre çalışmasına yardımcı olabilmek amacıyla çeşitli yöntemlere başvurabilir. Bu konuda en kolay uygulanacak yöntem, "günde en az dört saat çalışmalısın", "çalışmalarına aralıksız devam etmelisin", "dikkatli çalışmalısın", "her sesi tek tek kontrol etmelisin" vb. tavsiyelerde bulunmaktır. Böyle bir yaklaşım, öğrenciyi çalgı çalışmaya yaklaştırmaktan ziyade uzaklaşmasına neden olabilir. Etkili ve verimli bir çalışma alışkanlığı kazandırmak için uygulanabilecek yöntemlerden biri de sorular sormaktır.

Sorular Sormak

Başlangıç düzeyindeki öğrencilerden, öğretmensiz yapacağı çalgı çalışmaları ile ilgili olarak sorulacak sorulara açık seçik cevaplar almak oldukça zordur. Bu nedenle çalgı öğretmeni, "bu esere çalışmak için nasıl bir çalışma planı düşünüyorsun", "her hangi bir çalışma planın var mı?", vb. sorular sorarak etkili ve verimli çalışma alışkanlığı kazanmanın önemini kavratılabilir, teknik gelişimine uygun belli bir çalışma planı geliştirmesine yardımcı olabilir. Öğretmen, sorular sormanın yanında değişik alanların benzerliklerinden yararlanarak bireysel çalgı çalışmalarının sistemli ve verimli olmasını sağlayabilir.

Benzerliklerden Yararlanma

Etkili ve verimli bir egzersiz çalışması yapabilmek için uygulanabilecek başka bir yöntem, uygun örneklerden ve benzerliklerden yararlanmaktır. Çoğu öğrenci dans, tiyatro, spor vb. konularda az veya çok deneyim sahibidir. Öğrencilerin bu deneyimlerinden yola çıkarak bir sporunun başarıya ulaşabilmek için ne kadar uzun süre ve disiplinli bir şekilde çalıştığını örnek verilerek çalgı çalışmalarını da benzer disiplin, sabır ve dayanıklılık gerektirdiği vurgulanabilir.

Beceri gerektiren bir hareketin başarıyla yapılabilmesi için o hareketin uzun süre tekrar edilmesi gerekir. Çalgı öğretiminde bireysel çalgı çalışmalarında en sık kullanılan yöntemlerden biri de tekrar yöntemidir.

Tekrar Yapma

Başarılı egzersiz alışkanlıkları kazanmanın temel amacı, seslendirme sırasında kullanılacak temel becerileri kazanmaktır. Bu amaçla eseri tekrar etme zorunluluğu vardır.

Tekrar yapmak, öğrenci için sıkıcı bir çalışma olarak algılanabilir. Ancak, seslendirilmesi zor pasajları başarıyla seslendirebilmek için tekrar yapmaktan başka bir yol yoktur. Yapılması zor hareketler sürekli tekrar edildikten sonra beceriler gelişir ve her tekrar edilmesinde o pasajlar, kusursuz yapılabilir duruma gelir. Başarılı tekrarlar, becerilerin istenen düzeyde yapıldığının göstergesidir.

Hedef Belirleme

Hedef, ulaşılması istenen davranış veya davranış değişikliği özelliğidir. Eğitim-öğretim süreci sonunda bireyde bulunması tasarlanan her özellik, bir hedeftir.

Hedeflerin belirlenmesi, enerji ve zaman kayıplarını önler ve kazanılması kararlaştırılan davranışların planlı bir şekilde öğrenilmesini sağlar.

Çalgı öğretim sürecinde hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedefler doğrultusunda öğrencinin yönlendirilmesi, bireysel çalışmaların daha etkili ve verimli olmasını, öğrencinin çalışma istek ve heyecanını olumlu yönde etkiler.

Bireysel çalışmaları sırasında öğrencilerin ölçü ortasında durdukları, seslendirilmesi için uzun süre gereken pasajların çalışılmadan geçildiği, motif ve cümle bağlantılarına dikkat etmedikleri gözlenmektedir.

Çalışılan eser, parçalarına bölünerek çalışılmalıdır. Bu amaçla öğrenciler, seslendirmede güçlük çektikleri sesleri, motifleri, cümleleri, kendi bütünlükleri içinde çok yavaş tempoda çalıştıktan ve yeterli tekrar yaptıktan sonra gerçek temposuyla ve eserin tamamını gerekirse metronom kullanarak çalışmalarının daha yararlı olacağını söyleyebiliriz.

Çalgı Çalışma Yöntemleri-Teknikleri

1.Parçadan bütüne çalışmak

Çalışılan eser ya da etüt, öncelikle parçalara bölünmelidir. Başlangıç düzeyindeki öğrenciler, çalışacakları eseri parçalara bölmede hatalar yapabilir. Çalgı öğretmenlerin bu konudaki rehberliği, son derece önemlidir.

2. Basamaklandırma yapmak

Basamaklandırma yaparak çalışmak, kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene doğru bir çeşit parçadan bütüne çalışmaktır. Bu konuda öğrencinin ikna edilmesi gerekir.

3. Aynı anda iki elin eşgüdümünü sağlamak

Her çalgının kendi yapısına uygun el ve parmak hareketleri vardır. Piyano ile yaylı çalgılar arasında sağ ve sol el eşgüdümünün sağlanması, farklılıklar göstermektedir. Piyanoda sağ ve sol elde farklı anahtarlar ve farklı ezgiler kullanılabilirken yaylı çalgılarda sağ elde yay sol elde ise tuşe bulunmaktadır.

Piyanoda, sağ ve sol eldeki ezgi çalışıldıktan sonra iki elin aynı anda birlikte çalışılması, seslendirilmesi güç bazı pasajlarda yapılabilmekle birlikte ağır tempoda ve uzun bölümlü eserlerde bu yöntem, zaman kaybına neden olacaktır. Genel olarak iki elin aynı anda kullanılması, daha doğru bir yaklaşımdır.

4. Yavaş veya hızlı tempoyla çalışmak

Çalgı çalışma sürecinde bir parçanın asıl temposundan daha ağır tempoda çalışılması kol, el, parmak ve vücut hareketlerinin uyum içinde yapılabilmesini kolaylaştırmaktadır. Bir eserin asıl temposundan çok daha hızlı bir tempoyla seslendirilmesi ise motif ve cümle bağlantılarını, eserin anlamını ortadan kaldıracaktır. Bir eserin, yavaş bir tempoda çalışıldıktan sonra asıl temposunda seslendirilmesi daha doğru olacaktır.

5. Akor Bağlantıları veya ezgisel bütünlük içinde düşünmek

Bir ezgi içinde, bir sesin belli bir görevi vardır ve ezgisel bütünlük, o sesler yardımıyla ortaya çıkar.

Bir eseri çalışırken ezgi seslerini, bir akorun sesleri ya da sesler arasındaki fonksiyonların, aynı zamanda biçimsel yapının da öğeleri olduğunu düşünmek ve bu bilinçle çalışmak, müziğin anlamının kavranmasını ve açığa çıkarılmasını kolaylaştıracaktır.

6.Dayanıklılık sağlayıcı çalışmalar yapmak.

Yarışmaya hazırlanan bir koşucunun düz yol yerine kumsalda veya ayaklarına ağırlıklar bağlayarak dayanıklılık kazanmak amacıyla koşmasına benzer şekilde çalgı çalışmaları sırasında da güçlük çekilen pasajları daha kolay seslendirebilmesi amacıyla bazı öğrenciler, çalıştıkları pasajlardan daha zor pasajları çalışmayı deneyebilir. Bu yöntem, bilinçli yapılmadığı takdirde fizyolojik rahatsızlıklara, müziksel hatalara neden olabilir.

SONUÇ

Yapılan gözlemlere dayanarak öğrencilerin büyük çoğunluğunun , bireysel çalışma yöntemleri konusunda bilinçli olmadıklarını söylemek mümkündür.

Çalgı dersi öğretmenlerinin, çalışma yöntemi konusunda öğrencilerini yönlendirmesi gerekmektedir. Çalgı çalışmalarının bilinçli bir şekilde yapılabilmesi için müzik öğretim okullarında, anatomi vb. insan fizyolojisine ilişkin dersler konulmalıdır.

Etkili ve verimli bir çalışma yönteminin, öğrenci başarısına olumlu yönde katkı sağlayacağını, çalgı çalışmanın sabır, dayanıklılık ve uzun zaman alan bir etkinlik olduğunu öğrenciler bilmeli ve kavramalıdır.

Bu amaçla öğrenciler, öğretmensiz çalgı çalışmaları ile çalgı dersleri, prova ve konser çalışmaları arasındaki kapsam ve nitelik farkını görmelidirler. Başarılı bir çalgı dersinin, prova çalışmaları ve konser etkinliklerinin temelinde, etkili ve verimli yapılan bireysel çalgı çalışmaları bulunmaktadır.

Çalgı öğretmenin görevi, herhangi bir eserin nasıl seslendirileceğini değil, o eserin nasıl çalışması gerektiğini öğrencilerine kavratmaktır.

KAYNAKLAR

Ali Uçan, Çevreden Evrene Keman Eğitimi 1, Ankara, 1980, s. 8

Mithat Enç, Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, TDK yayını, İkinci Baskı, 1980, s. 21

Bedia Akarsu, Felsefe Terimleri Sözlüğü, TDK Yayını, 1975, s. 16